

Mövzu 7

Inzibati hüququn əsasları

İdarəetmənin anlayışı, xüsusiyyətləri, üsulları və funksiyaları.

İdarəetmə latın mənşəli administratio sözündə götürülüb, mənası müəyyən fəaliyyət növünü xarakterizə edən universal vasitədir, yəni ictimai əhəmiyyət kəsb edən məqsədlərə nail olmaq üçün həyata keçirilən hərəkətlər məcmusudur.

İdarəetmə daha geniş mənada nəyinsə (və ya kiminsə) üzərində rəhbərliyin həyata keçirilməsi deməkdir.

İdarəetmənin ümumi anlayışının məzmununu aşağıdakı əlamətlərlə xarakterizə olunur:

- **İdarəetmə** özlərinin bütövlüyünü təmin edən ayrı-ayrı təbiətli təşkil edilmiş sistemlərin funksiyasıdır, yəni onların qarşısında duran vəzifələrə nail olmaq, onların strukturunu saxlamaq, onların fəaliyyətində tələb olunan rejimin saxlanmasını təmin edən funksiyadır.
- **İdarəetmə** sistemi təşkil edən üsürlərin qarşılıqlı fəaliyyət əlaqəsinin təşkilinə xidmət edir.
- **İdarəetmə** tam vahid bir sistemin daxili keyfiyyəti olub, özünü təşkil etmə əsaslarında daim qarşılıqlı əlaqədə olan subyekt və obyekt kimi əsas elementlərin vəhdətindən ibarətdir.
- **İdarəetmə** elementlərin sistemini təşkil edən daxili qarşılıqlı əlaqələri nəzərdə tutmaqla yanaşı, həm də müxtəlif iyerarxiya səviyyəli qarşılıqlı əlaqədə olan bütöv sistemlərin həm sistem daxili, həm də sistemlərarası xarakterli idarəetmə funksiyalarının həyata keçirilməsini nəzərdə tutur.
- **İdarəetmə** öz mahiyyətinə görə subyektin obyektə idarəetmə təsirinin göstərilməsindən ibarət olub, məzmunu sistemin qaydaya salınmasından, onun mövcudluğunun və inkişafının qanunauyğunluqlara tam müvafiq olaraq fəaliyyət göstərməsinin təmin edilməsindən ibarətdir.
- **İdarəetmə** o zaman real hesab olunur ki, obyektin idarəetmə subyektinə, sistemin idarə olunan elementinin onu idarə edən elementə faktiki təbəçiliyi vizual xarakter daşsın.

Sosial fəaliyyətin istənilən sahəsinin iştirakçılarının birgə fəaliyyətlərinin məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilməsi üçün idarəetməyə ehtiyac duyulur.

Sosial mənada başa düşülən idarəetmə çoxnövlüdür.

Sosial idarəetmənin aşağıdakı növləri vardır:

- Dövlət idarəetməsi
- Yerli özünüidarəetmə (bələdiyyələr)

İdarəetmənin üsürləri aşağıdakılardır:

- İdarəetmənin subyektini
- İdarəetmənin obyektini

- İdarəetmənin düzünə və əksinə olan əlaqələri
- İdarəetmənin sistemi
- İdarəetmənin funksiyaları

İdarəetmənin xüsusi, təminedicisi və ümumi funksiyaları mövcuddur.

İdarəetmənin xüsusi funksiyaları elə növ funksiyalardır ki, onlar idarəetmə prosesinin məqsədyönlü və onun qarşısında duran vəzifələrlə sıx bağlıdır. Məsələn, fəvqaladə vəziyyət zamanı idarəetmənin aşağıdakı kimi xüsusi funksiyalarının həyata keçirilməsinə ehtiyac duyulur və belə funksiyaların yerinə yetirilməsi tələb olunur:

- a) təbii fəlakət baş vermiş ərazidən əhəlinin təxliyyə edilməsi
- b) təbii fəlakət baş verən zaman əhaliyə tibbi, maddi və mənəvi yardımın göstərilməsi
- c) təbii fəlakətin vurduğu ziyanların aradan qaldırılması və.s

İdarəetmənin təminedicisi funksiyaları idarəetmənin xüsusi funksiyaları ilə sıx bağlıdır və idarəetmə prosesinin məqsədinə nail olmaq və idarəetmə prosesinin qarşısında duran vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün həyata keçirilən maddi-texniki əməliyyatların məcmusu kimi başa düşülür. Məsələn, təbii fəlakət baş verən zaman aşağıdakı təminedicisi funksiyalar həyata keçirilir:

- a) həmin əraziyə müxtəlif tikinti materiallarının, texnikanın və s.-nin göndərilməsi
 - b) həmin ərazidə səyyar hospitalların yaradılması
 - c) əhaliyə ərzaq, geyim və digər məmulatların paylanması və.s
- idarəetmənin ümumi funksiyaları – elə funksiyalardır ki, bu funksiyalar hər bir idarəetmə prosesinə şamil edilə bilər.

İdarəetmənin ümumi funksiyaları aşağıdakılardır:

- proqnozlaşdırma funksiyası
- doğru məlumat mübadiləsi funksiyası
- planlaşdırma funksiyası
- təşkilat funksiyası
- nizamlaşdırma və operativ sərəncamvermə funksiyası
- koordinasiya (əlaqələndirmə) funksiyası
- nəzarət funksiyası
- uçot (qeydiyyat) funksiyası

Dövlət idarəetməsinin anlayışı, subyektləri, əlamətləri və funksiyaları.

“Dövlət idarəetməsi” sosial idarəetmənin bir növü olub, öz xüsusiyyətlərinə görə sosial idarəetmənin digər növlərindən fərqlənir.

Azərbaycan Respublikasında dövlət hakimiyyəti hakimiyyətlərin bölünməsi prinsipi əsasında təşkil edilir:

- Qanunvericilik hakimiyyətini Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi həyata keçirir
- İcra hakimiyyəti Azərbaycan Respublikasının prezidentinə mənsubdur

- Məhkəmə hakimiyyətini isə Azərbaycan Respublikasının məhkəmələri həyata keçirirlər.

Dövlət idarəetməsi dövlət hakimiyyətinin həyata keçirilməsi və dövlət hakimiyyət səlahiyyətlərinin realizəsi üzrə Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarının fəaliyyətinin növlərindən biridir.

Dövlət hakimiyyətinin mahiyyəti və strukturu hüquqi cəhətdən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və Konstitusiya qanunlarında möhkəmləndirilmişdir. Dövlət hakimiyyəti qanunvericiliyə, dövlət aparatına, maddi ehtiyatlara, pul vəsaitlərinə, inandırma və məcburetmə mexanizminə arxalanır.

Konstitusiyamızın 7-ci maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən, hakimiyyətin qolları olan qanunverici, icra və məhkəmə hakimiyyətləri qarşılıqlı fəaliyyət göstərir və öz səlahiyyətləri çərçivəsində müstəqildirlər.

Qanunverici hakimiyyətin funksiyası qanunların hazırlanmasından və qəbul edilməsindən ibarətdir.

Məhkəmə hakimiyyəti orqanları Konstitusiyamızın 130-132-ci maddələrinə əsasən, konstitusion, cinayət, mülki və inzibati işlərə baxırlar.

İcra hakimiyyətinə gəldikdə isə, o, təşkilati-idarəetmə, idarəedici-sərəncamverici xarakterli funksiyaları həyata keçirir. Bu funksiyalar praktiki olaraq – icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən yerinə yetirilir.

İcra hakimiyyətinin həyata keçirilməsi imkanları və səlahiyyətləri Nazirlər Kabinetinə, nazirliklərə, dövlət komitələrinə və digər icra hakimiyyəti orqanlarına, onların ərazi orqanlarına və bir sıra vəzifəli şəxslərə həvalə edilmişdir.

Dövlət idarəetməsinə geniş və qısa mənada aşağıdakı kimi anlayış verilə bilər:

- Dövlət idarəetməsi geniş mənada dövlətin cəmiyyətdə təşkilati-nizamlayıcı və xidməti funksiyalarının həyata keçirilməsi üzrə fəaliyyətidir, yəni dövlətin qanunverici, icra, məhkəmə və digər hakimiyyət səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsidir.
- Dövlət idarəetməsi qısa mənada icra hakimiyyətinin həyata keçirilməsi üzrə icra hakimiyyəti orqanlarının icraedici-sərəncamverici fəaliyyətidir, yəni inzibati fəaliyyətdir.

Dövlət idarəetməsinin subyektləri aşağıdakılardır:

I. Dövlət orqanları

- Qanunverici hakimiyyət orqanları
- Məhkəmə hakimiyyəti orqanları
- İcra hakimiyyəti orqanları

II. Yerli özünüidarəetmə orqanları

III. Müvafiq səlahiyyətlərə malik olan qeyri-hökumət təşkilatları

Dövlət idarəetməsi sosial idarəetmənin digər növlərindən onunla fərqlənir ki, dövlət idarəetməsi özünəməxsus əlamətlərə malikdir.

Bu əlamətlər aşağıdakılardır:

- Dövlət idarəetməsi sosial-mədəni və iqtisadi fəaliyyətə bilavasitə operativ rəhbərliyi həyata keçirir.
- Dövlət idarəetməsi dövlət-hakimiyyət xarakterinə malikdir.
- Dövlət idarəetməsi xüsusi səlahiyyətli subyektlər tərəfindən həyata keçirilir.
- Dövlət idarəetməsi nəzarət altında həyata keçirilir.
- Dövlət idarəetməsi qanun əsasında həyata keçirilir.

I. Dövlət idarəetməsinin ümumi prinsipləri aşağıdakılardır:

- Obyektivlik
- Qanunçuluq və intizam
- Konkretlik
- İdarəetmədə vətəndaşların iştirakı
- Səmərəlilik

II. Dövlət idarəetməsinin təşkilati prinsipləri aşağıdakılardır:

- Sahəvi
- Xətt
- ərazi
- funksional
- ikili təbəçilik
- təkbaşçılığın və kollegiyalılığın uzlaşdırılması
- səlahiyyətlərin səmərəli bölüşdürülməsi

Dövlət idarəetməsinin qarşısında duran vəzifələrin və məqsədlərin tam, vaxtında və səmərəli yerinə yetirilməsini təmin etmək üçün dövlət idarəetməsi prosesində müxtəlif məzmunlu funksiyalar həyata keçirilir.

Dövlət idarəetməsi prosesində icra hakimiyyəti tərəfindən həyata keçirilən funksiyaların əsas növləri, yəni onların fəaliyyətinin əsas istiqamətləri aşağıdakılardır:

- **Proqnozlaşdırma** məlumatlar, o cümlədən də elmi məlumatlar əsasında hər hansı bir hadisə və ya proseslərin inkişafında gedən dəyişikliklərin qabaqcadan görülməsidir.
- **Planlaşdırma** bu və ya digər idarə olunan fəaliyyətin konkret kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərinin, məqsədinin, vəzifə və göstərilən nəticələrinin, tempinin və istiqamətinin müəyyən edilməsidir.
- **İdarəedən və idarəolunan altsistemlərin təşkili** – yəni idarəetmə orqanlarının təşkil edilməsi, onların funksiyalarının, təbəçiliklərinin, hüquq və vəzifələrinin müəyyən edilməsi, kadrların seçilməsi və yerləşdirilməsi və.s
- **Hüquqi nizamasalma** hər hansı bir fəaliyyətin hüquqi rejimlə müəyyən edilməsi və müvafiq strukturların fəaliyyət göstərməsidir.
- **Ümumi rəhbərlik və sərəncamvermə işi**

- **Müxtəlif idarəetmə orqanlarının, vəzifəli şəxslərin, təşkilatların fəaliyyətlərinin əlqələndirilməsidir.**
- **Yoxlama** – qanunların, planların və proqramların yerinə yetirilməsində pozuntuların aşkar edilməsi və aradan qaldırılması üçün faktiki vəziyyətin yoxlanılması və tədbirlərin tətbiq edilməsidir.
- **İcraedici-sərəncamverici fəaliyyətin**, o cümlədən onun yekun nəticələrinin həyata keçirilməsi üçün əhali, maddi, pul və digər vəsaitlərin **uçotunun aparılması.**
- **Məlumatlandırmanın təmin edilməsi və məlumatlandırma – analitik işin aparılması.**
- **Metodiki rəhbərlik**
- **Kadrlarla və maddi-texniki təminatlarla təmin etmək, maliyyələşdirmə.**

İcra hakimiyyəti anlayışı, xüsusiyyətləri və məqsədləri.

İcra hakimiyyəti müəyyən dövlət orqanlarının və vəzifəli şəxslərin icraedici-sərəncamverici fəaliyyətlərini təşkil edən və həyata keçirən dövlət hakimiyyətinin qollarından biridir.

İcra hakimiyyəti dövlət hakimiyyətinin digər qollarından aşağıdakı xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir:

- İcra hakimiyyəti Azərbaycan Respublikasının vahid dövlət hakimiyyətinin nisbətən müstəqil qolu olub, dövlət hakimiyyətinin digər müstəqil qolları olan qanunverici və məhkəmə hakimiyyəti ilə sıx qarşılıqlı əlaqədədir.
- İcra hakimiyyəti yalnız funksional səlahiyyət mənasında müstəqildir.
- İcra hakimiyyəti hakimiyyətlərin bölünməsi prinsipi əsasında qurulmuş dövlət hakimiyyət mexanizminin vacib atributudur.
- İcra hakimiyyəti hakimiyyət səlahiyyətlərinin istənilən digər təzahürü kimi, başqalarının fəaliyyətinə və davranışına müəyyənədicili təsirlər göstərmək bacarığına və imkanına, başqalarının iradəsini öz iradəsinə tabe etmək hüququna və imkanına malikdir.
- İcra hakimiyyəti vahid dövlət hakimiyyətinin qolu olub, dövlət fəaliyyətinin növü olan icra fəaliyyəti ilə eyniləşdirilə bilməz.
- İcra hakimiyyəti dövlət fəaliyyətinin xüsusi növü kimi ifadə olunur və öz mahiyyətinə görə hüquqtətbiqedici fəaliyyət növü kimi xarakterizə olunur.
- İcra hakimiyyəti müəyyən subyektli ifadəyə malikdir.
- İcra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətləri konstitusiyaya və digər qanunvericilik aktlarının vasitəsilə dəqiqliyi ilə müəyyən edilmişdir.
- İcra hakimiyyəti inzibati hakimiyyətlə eyniləşdirilə bilməz.
- İcra hakimiyyəti dövlət hakimiyyətinin bütün vacib atributlarının bilavasitə onun sərəncamında olması ilə xarakterizə olunur.

İcra hakimiyyətinin əsas məqsədləri aşağıdakılardır:

- Vətəndaşların, cəmiyyətin və dövlətin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi

- Ölkənin iqtisadiyyatının inkişafı, vətəndaşların, cəmiyyətin və dövlətin rifahının yüksəldilməsi üçün şəraitin yaradılması
- İnsan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi
- İnsan və vətəndaşların mənəvi, sosial, iqtisadi və siyasi hüquq və azadlıqlarının realizəsi, idarə, müəssisə və təşkilatların normal fəaliyyəti üçün şəraitin yaradılması.

Inzibati hüququn mahiyyəti, anlayışı, predmeti, metodu və sistemi.

Inzibati hüquq dövlət idarəetmə sistemində icra hakimiyyətinin təşkili və həyata keçirilməsi zamanı yaranan, dəyişən və xitam olunan ictimai münasibətləri nizama salan hüquq normalarının məcmusundan ibarət olan Azərbaycan Respublikasının hüquq sisteminin sahəsidir.

Inzibati hüququn aşağıdakı məqsədləri mövcuddur:

- İnsan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi
- İcra hakimiyyətinin demokratik təşkilinin təmin edilməsi
- İcra hakimiyyətinin fəaliyyətinin səmərəliliyi üçün şəraitin yaradılması
- İdarəetmə sahəsində vətəndaşların və onların birliklərinin hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsi üçün şəraitin yaradılması
- Vətəndaşların və cəmiyyətin inzibati özbaşınalıqdan, sui-istifadədən, diqqətsizliklər, səriştəsizlikdən, dövlət idarəetmə aparatının vəzifəli şəxslərinin özbaşınalığından müdafiəsinin təmin edilməsi

Inzibati hüquq da, hüquq sisteminin digər sahələri kimi bir-biri ilə sıx bağlı olan ayrı-ayrı inzibati hüquq normalarından və institutlarından ibarət olan sistemə malikdir.

Inzibati hüquq normaları ilə tənzimlənən ictimai münasibətlərin konkret məzmunlarına görə inzibati hüquq normaları aşağıdakı qruplara bölünürlər:

- Ümumi xarakterli idarəçilik münasibətlərini tənzimləyən, yəni bütün idarəetmə üçün ümumi olan normalar: bu normalar inzibati hüququn birinci, yəni ümumi hissəsini təşkil edir.
- İdarəetmənin bu və ya digər sahəsinin və ya bölməsinin ictimai münasibətlərini tənzimləyən normalar: bu normalar inzibati hüququn ikinci, yəni xüsusi hissəsini təşkil edir.
- İnzibati-yurisdiksiya fəaliyyəti sahəsində yaranan ictimai münasibətləri tənzimləyən normalar: bu normalar inzibati hüququn üçüncü hissəsini təşkil edir.

Inzibati hüququn prinsipləri dedikdə, inzibati hüququn mahiyyətini əks etdirən əsas ideyalar, tələblər, müdəalar başa düşülür.

Inzibati hüququn prinsipləri öz məzmun və məqsədlərinə görə iki qrupa bölünürlər:

1. Konstitusion (ümumi) prinsipləri;
2. Xüsusi prinsiplər;

Konstitusion (ümumi) prinsiplərə aşağıdakı prinsiplər aiddir:

- Qanunçuluq

- Demokratizm
- Humanizm
- Vətəndaşların qanun və hüquqtətbiqedici qarşısında bərabərliyi
- Dövlət və şəxsiyyətin qarşılıqlı məsuliyyəti
- İnsan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına hörmət edilməsi
- Təqsirsizlik prezumpsiyası
- Ədalətlilik və.s

Xüsusi prinsiplərə aşağıdakılar aiddir:

1. Dövlət qulluğunun keçirilməsi prinsipləri
2. İnzibati məsuliyyət prinsipləri
3. İnzibati xətalar haqqında işlərin icraatı prinsipləri və.s

İnzibati hüququn metodlarının mahiyyətini aşağıdakı kimi ifadə etmək olar:

1. dövlət idarəetmə sahəsində müəyyən hərəkət qaydasının müəyyən edilməsi (göstərişlər)
2. müəyyən hərəkətlərin qadağan edilməsi (qadağanlar)
3. hərəkətlərin seçilməsi imkanının verilməsi
4. özü bildiyi kimi hərəkət etmək imkanının verilməsi

İnzibati hüquq normaları. İnzibati hüquq normalarının anlayışı və quruluşu.

İnzibati hüquq norması dövlət idarəetməsi və icra hakimiyyəti mexanizminin fəaliyyəti sahəsində yaranan, dəyişən və xitam olunan ictimai münasibətləri tənzimləmə məqsədi ilə dövlət tərəfindən müəyyən edilmiş davranış qaydasıdır.

İnzibati hüquq norması digər hüquq sahələrinin normaları kimi öz quruluşuna malikdir.

İnzibati hüquq normasının quruluşu dedikdə, onu təşkil edən elementlərin vəhdəti, normanın daxili quruluşu, yəni normanın hansı ünsürlərdən ibarət olduğu və onların bir-birilə necə qarşılıqlı əlaqədə olduğu başa düşülür.

İnzibati hüquq norması 3 ünsürdən – hipoteza, dispozisiya və sanksiyadan ibarətdir.

İnzibati hüquq normalarının növləri, zamana, məkana və şəxslərə görə qüvvəsi.

İnzibati hüquq normaları öz tənzimləyici istiqamətinə və müvafiq olaraq hüquqi məzmununa görə müxtəlifdirlər. Onların təsnifatının müxtəlif meyarları mövcuddur. Bu normaların 2 əsas növü daha ümumi xarakterə malikdir.

1. **İnzibati hüquq normaları öz məzmununa görə 2 əsas növə ayrılır:**
 - Maddi inzibati hüquq normaları
 - Prosesual inzibati hüquq normaları.
2. **İnzibati hüquq normalarının hüquqi məzmunununun xarakterinə görə aşağıdakı növləri var:**

- Məcburedici normalar
 - Qadağanedici normalar
 - Səlahiyyətverici normalar
 - Həvəsləndirici normalar
 - məsləhətverici normalar.
- 3. Zamana görə qüvvəsinə əsasən inzibati hüquq normaları aşağıdakı növlərə bölünürlər:**
- Müddətli normalar
 - Müddətsiz normalar.
- 4. Məkana görə qüvvəsinə əsasən inzibati hüquq normaları aşağıdakı növlərə bölünürlər:**
- Ümumdövlət normaları
 - Muxtariyyət normaları
 - Yerli normalar
 - Lokal normalar
 - Xüsusi normalar
- 5. Şəxslərə görə qüvvəsinə əsasən inzibati hüquq normaları aşağıdakı növlərə bölünürlər:**
- Bütün vətəndaşlara şamil edilən normalar
 - Vətəndaşların ayrı-ayrı kateqoriyalarına şamil edilən normalar.

İnzibati hüququn mənbələri

Inzibati hüququn mənbələri dedikdə, inzibati-hüquqi normaların xarici ifadə formaları başa düşülür.

Inzibati hüququn mənbələrinə aşağıdakı normativ-hüquqi aktlar aiddirlər:

- 1.** Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. 12 noyabr 1995-ci il (24 avqust 2002-ci il tarixdə olan dəyişiklik və əlavələr).
- 2.** İnzibati hüquq normaları qanunvericilik aktlarında öz əkslərini tapırlar.
- 3.** Azərbaycan Respublikası prezidentinin qəbul etdiyi normativ-hüquqi aktlar inzibati hüququn mənbələri hesab edilirlər.
- 4.** Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ-hüquqi aktları da inzibati hüququn mənbələri sırasına daxildir.
- 5.** Azərbaycan Respublikasının komitə, xidmət, nazirlik və dövlət komitələrinin normativ aktları sahələrarası və sahəvi miqyasda inzibati hüququn mənbəyi qismində xidmət edirlər.
- 6.** Yerli icra hakimiyyəti başçılarının qərarları və sərəncamları da inzibati hüququn mənbəyi hesab edilirlər.
- 7.** Dövlətlərarası müqavilələrdə də inzibati hüquq normaları öz əkslərini tapa bilirlər. Belə hallarda həmin müqavilələr inzibati hüququn mənbəyi qismində çıxış edirlər.
- 8.** Nəhayət, inzibati hüququn mənbəyi sırasına idarə, müəssisə, təşkilat, konsern, birliklərin rəhbərlərinin normativ aktlarını da daxil etmək olar.

Inzibati hüquq münasibətlərinin anlayışı və onun əlamətləri.

Azərbaycan Respublikasının hüquq sistemini təşkil edən hüquq sahələri müxtəlif ictimai münasibətləri tənzimləyir. Lakin həm də hər bir hüquq sahəsi özünəməxsus ictimai münasibətləri tənzimləyir.

Inzibati hüquq da digər hüquq sahələri kimi özünəməxsus ictimai münasibətləri tənzimləyir, yəni inzibati hüququn tənzimləmə predmeti mövcuddur.

Hüquq münasibətlərinə xas olan əsas əlamətlər inzibati hüquq münasibətlərinə də aiddir. Bu əlamətlər aşağıdakılardır:

- Hüquq münasibəti hüquq norması əsasında yaranır; bu da həmin ictimai münasibətin hüquq norması vasitəsilə tənzimləyici təsirinin nəticəsidir ki, bu xüsusiyyət ona hüquqi forma verir.
- Hüquq münasibətlərinin tərəflərinin hərəkətləri hüquq normaları ilə tənzimlənir.
- Hüquq münasibətlərinin tərəfləri hüquq normaları ilə müəyyən edilmiş qarşılıqlı hüquq və vəzifələrin daşıyıcıları kimi çıxış edirlər.
- Hüquq münasibətləri şüurlu-iradəvi mahiyyətə malikdirlər.
- Hüquq münasibətlərinə dövlət tərəfindən təminat verilir və zəruri hallarda onlar dövlətin məcburetmə vasitələri ilə qorunurlar.

Bunlara uyğun olaraq, inzibati hüquq münasibətləri dedikdə inzibati hüquq normaları vasitəsilə tənzimlənən idarəetmə xarakterli ictimai münasibətlər başa düşülür. Bu münasibətlərdə tərəflər inzibati-hüquqi normalar ilə müəyyən edilmiş və təminat verilmiş qarşılıqlı hüquq və vəzifələrin daşıyıcıları kimi çıxış edirlər.

Inzibati hüquq münasibətlərinin növləri və strukturu.

Inzibati hüquq münasibətləri öz məzmunlarına, onların iştirakçılarının hüquq və vəzifələrinin nisbətində, onları yaradan hüquqi faktların xarakterinə və onların mühafizə üsullarına görə fərqlənirlər.

1. İnzibati hüquq münasibətləri hüquqi məzmununa görə 2 yerə bölünürlər:

- Maddi inzibati hüquq münasibətləri
- Prosesual inzibati hüquq münasibətləri.

2. Subyektlərin hüquq və vəzifələrinə və ya bir-birinə qarşı olan münasibətlərinə görə inzibati hüquq münasibətlərini 2 qrupa bölmək olar:

- İnzibati hüquq münasibətlərinə görə bir subyekt o birinə tabe olur.
- İnzibati hüquq münasibətlərinə görə subyektlər bir-birinin tabeçiliyində olurlar.

3. Müdafiə üsullarına görə inzibati hüquq münasibətləri inzibati və məhkəmə qaydasında müdafiə olunan inzibati-hüquqi münasibətlərə bölünürlər.

İcra hakimiyyəti orqanlarının anlayışı, növləri və hüquqi statusu.

Orqanı hər şeydən əvvəl təşkilat, kollektiv və ya idarə olunan insanlar qrupu kimi xarakterizə etmək olar.

İcra hakimiyyəti orqanı iqtisadi, sosial-mədəni və inzibati-siyasi sahələrdə icraedici-sərəncamverici fəaliyyəti həyata keçirən və qanunvericiliyə uyğun olaraq yaradılmış dövlət qulluqçularının qurumudur.

İcra hakimiyyəti orqanlarının əsas əlamətləri aşağıdakılardır:

- Onlar idarəetmə fəaliyyətini həyata keçirirlər
- Daxilli təşkilati quruluşa malikdirlər
- Dövlət-hakimiyyət səlahiyyətlərinə malikdirlər
- Büdcənin icrası məsələlərində müvafiq orqanların nəzarəti altında olurlar
- Müvafiq səlahiyyətlərə malikdirlər
- Operativ müstəqilliyə malikdirlər
- Bir qayda olaraq, daimi ştata malikdirlər
- Yuxarı orqanlar tərəfindən təşkil edilirlər
- Onların təşkili, strukturu və fəaliyyət qaydaları, əsasən, inzibati-hüquqi normalar ilə tənzimlənir.

İcra hakimiyyəti orqanlarının inzibati-hüquqi statusu 3 qrup normalardan ibarətdir:

- 1.** Məqsədli normalar qrupu
- 2.** Təşkilati-struktur
- 3.** Tabeçilik və hakimiyyət səlahiyyətlərinin məcmusu kimi orqanın səlahiyyətlərini müəyyən edən normalar qrupu.